

Средбата меѓу претседателот на САД, Доналд Трамп, и рускиот претседател, Владимир Путин, во Аљаска заврши без потпишан формален мировен договор или прекин на огнот во Украина. Но, реториката по состанокот беше внимателно оптимистичка.

Трамп ја оцени средбата како „многу продуктивна“ и посочи дека е постигнат „голем напредок“ – иако, како што самиот рече, „нема договор додека не постои договор“. Тој нагласи дека ќе ги информира украинскиот претседател Володимир Зеленски и лидерите на НАТО за резултатите од состанокот, оставајќи отворена можност за вклучување на Украина во следните преговори.

Путин пак, разговорите ги нарече „конструктивни“, истакна дека меѓу двете страни е постигнато „разбирање“, но избегна да даде детали за конкретни точки. Тој повика другите држави да не го попречуваат можниот напредок и најави дека ќе има и други средби во Москва – кои би можеле да бидат следниот дипломатски чекор.

Што значи ова за војната?

И двајцата лидери испраќаат сигнал дека постои желба за прекин на конфликтот, но без конкретен план или гаранции. Во најдобар случај, можно е брзо политичко решение кое би ја запрело војната, но со ризик да останат нерешени суштинските прашања за територијалниот интегритет и безбедноста на Украина.

Сценариото „ако зависи од Трамп и Путин, војната ќе заврши многу брзо“ е реално, но и опасно за оние кои бараат траен и праведен мир. Причината е што таквиот брз договор би можел да вклучува компромиси кои Европа а особено Украина не е подготвена да ги прифати.

Реакциите од европските престолнини беа остри. НАТО и Европската унија јасно порачаа дека секој договор без директно учество на Украина е неприфатлив. Лидери од групата Weimar+ (Франција, Германија, Полска, и други) јавно потврдија дека нема „праведен и траен мир“ без Европа на масата за преговори.

Некои европски политичари дури предупредија дека евентуален „брз договор“ меѓу Трамп и Путин, постигнат зад затворени врати, би бил „полош од Минхен“ алудирајќи на историското попуштање кон агресорот кое довело до Втората светска војна.

Велика Британија со премиерот Стармер, Франција со Макрон, Германија со Шолц и Баербек – сите се изјаснија како противници на мировна рамка која не гарантира украински суверенитет. Според нив, компромис кој би подразбирал „размена на територии“ е црвена линија.

Ако Трамп и Путин продолжат да ја водат иницијативата, можно е војната да заврши побрзо отколку што би дозволиле европските институции. Но, таквиот исход би ја вклучил опасноста од трајна нестабилност – замрзнат конфликт кој во секој момент би можел повторно да ескалира.

Доколку Европа почувствува дека е заобиколена, може да реагира со формирање сопствена „воена сила“, без американско учество, со цел да се задржи влијанието врз безбедносната архитектура на континентот.

Средбата во Аљаска остави повеќе прашања отколку одговори. Оптимизмот на Трамп и дипломатската воздржаност на Путин се далеку од гаранција за мир. Но, самото тоа што двете најмоќни нуклеарни држави седнаа на иста маса и зборуваа за крај на војната е сигнал кој не смее да се игнорира.

Војната во Украина ќе заврши дури кога сите клучни актери – САД, Русија, Европа и пред сè Украина – ќе седнат заедно и ќе потпишат договор кој не е само хартија, туку вистинска гаранција за мир. До тогаш, секоја „многу продуктивна“ средба е само чекор на долг и опасен пат.

Историјата нè учи дека кога големите сили решаваат судбини на малите народи без нивно учество, резултатите секогаш се на штета на тие што немаат место на преговарачката маса.

Денес, Украина е во слична позиција. Ако Европа и Киев бидат изоставени од конечниот договор, ќе добиеме уште една лекција дека правото и правдата не се секогаш водечките принципи во меѓународната политика – туку силата и интересот. А тоа е пат што носи нови конфликти, а не траен мир.

Македонија тоа го почувствува низ вековите – од Берлинскиот конгрес до Букурешт 1913, кога територијата ни беше поделена без наш збор.

